UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Speculu[m] officii misse expositorium

Johannes <de Lambsheim>

Heidelberg, 1495.06.29

Speculu[m] Vite sp[irit]ualis beati Bernardi

urn:nbn:de:hbz:466:1-30862

Visual Library

diligēter diſcas et in corde firmes. vt ſa-
ne ſapias et recte intelligas ⁊ vt nouiſſi-
ma tua prudēter ꝓuideas. vt ꝑ hec eter-
nam damnationē euadas et cum dño ie-
ſu chriſto vitā eternā poſſideas. Quod
tibi concedat ille qui eſt in ſecula deꝰ be-
nedictus. Amen.

Explicit ſpeculū peccatoris.

Vtinā ſaperēt et intelligerēt et ꝓuide-
rent. Tria p̄terita. Tp̄is amiſſionē. bo-
norū omiſſionē maloꝝ ꝯmiſſionē. Tria
preſentia. ſcꝫ tēporis breuitatē. ſaluādi
difficultatē. ſaluādorū paucitatē. Tria
futura. mortē horribilē. iudiciū terribile.
eternū ſuppliciū.

Quid ſis qd fuerꝭ qd eris ſp̄ mediteris.
Sic minꝰ atq3 minus pctis ſubijcieris:
Diſce nūq3 ocioſus riſuꝫ viſum domita.
Sēſus mēbra cogitatꝰ regiſtra freq̄ntiꝰ
Moribꝰ inſiſte vicijs orando reſiſte.

Speculum beati Bernardi abbatis Clareuallēn. hoc eſt velut vnctio nardi.

Si quis emendatioris vite de-
ſiderio tactus. cogitationū lo-
cutionū operūq3 ſuoꝝ ſollicitꝰ
explorator. vniuerſos exceſ-
ſus ſuos corrigere nitit̄ in p̄ntis pagine
frequēti lectōe ⁊ aſſidua meditatōe tāq3
in ſpeculo interioris hoīs ſui faciē iugi-
ter ꝯtēplet̄. mores ſuos cōponere ſtude-
at. vt q̄tidiani ꝓfectus incremēti vageta-
tus de virtute in virtutē mereat̄ cōſcen-
dere. In primis ergo ex q̄ ſurgit̄ ad vigi-
lias. vite ſue tp̄s debet monachus ꝑ ſin-
gula momenta cōputare. et videre vt ſp̄
bonū faciat et malū caueat. In omī tp̄e
ſuo ſp̄ dicat ſibi. Si moriturꝰ eſſes face-
res iſtud. Cū pſallit̄ ad vigilias ⁊ horas
ſp̄ cor ad pſalmoꝝ ſenſuꝫ habeat. niſi ad
aliq̄d ſublimius rapiat̄. Sed et oīm que
ibi dicunt̄ vſq3 ad vnā litterā ſe ꝑ certo
nouerit debitorē. vel dicēdi in choro ſuo
vel audiēdi in alio. Ad interualla debet
ſe dare ad orationē: vel neceſſitati ꝓuidere
ita tñ vt vadēs vel rediēs ſp̄ ſibi vici no-
uerit. Surſum corda. Non eſt aūt ſpiri-
tualis ꝓpoſiti detrimentū ſi corporis infir-
mitas cogit priſtinū rigorē aliquantulū
relaxare. Tp̄e lectōnis orare poterit. et ſi
ad legendū acceſſerit nō q̄rat ſcientiā ſed
ſaporē. Eſt eñ ſacra ſcriptura puteus ia-
cob. ex quo hauriunt̄ aque q̄ in orōe fun-
duntur. Nec oraturus ad oratoriū ſp̄ eſt
eundū. ſed in ipa lectione ꝯtēplari pote-
rit ⁊ orare. Sacris altaribus ſi ſacerdos
eſt taq3 ex ſummis angelis in ſpū totus
aſſiſtat ſi miniſter tāq3 dño angelꝰ mini-
ſtret. Cū alijs exeat ad laborē. vbi ꝯſide-
rare debet nō qd agat ſed ꝓpter qd vene-
rit. Ceſſante manu ſpiritus laboret. vel
orando vel meditādo. q̄3uis in labore id
ipm facere teneat̄. Ad menſam nō ſoluꝫ
fauces ſumāt cibū: ſed etiā aures eſuriāt
dei verbū. Nō eñ totus debet māduca-
re. ſed ſic occupet̄ cor ad verbū dei. vt ſolū
fauces ſumāt cibū carnis. De hoc autē
plurimū gaudeat ſi ſibi viliora q̄3 alijs
appponunt̄. Naꝫ reuera feliciores ſunt q̄
in parcitate ſuſtinēda fuerint aīo fortio-
res. Poſt menſem in gratijs exoluendis
pro duobus ſe nouerit ſupplicandū: pro
peccatis eorū quorū elemoſynis ſuſtenta-
tur. et forſitan ne corpori ſuo ſup̄ neceſſi-
tatē indulſerit. Si vocatur ad colloquiū
ſm regulā. leniter et ſine riſu verba pau-
ca et rationabilia loquat̄: et anteq̄3 ea ꝓ-
ferat. bis ad limā veniāt q̄3 ſemel ad lin-
guā. Si cū ſecularibus eſt loquendū tūc
maxime adhibeat cuſtodiā ori ſuo vt ni-
hil omino dicat qd nō edificet audientē.
Sic igit̄ in cunctis ſe habeat. vt nemo
dubitet qui eū viderit quin vere ſit mo-
nachus. Poſt cōpletoriū ſingulis dieb̄
capitulū ſibi teneat. et cōuocatis cogita-
tionibus ſuis ponat cum eis rationē. di-
ligenter cōſiderans que tp̄e die cogita-

ctione locutione et opere deliquerit publi
ce vel priuatim. Et per ſingulas noctes
lectū ſuū lauans. hoc eſt ſingulis pecca-
tis lachrymis ⁊ dolore purificatis diligē
ter de ſingulis cōputet. in craſtino publi
ce de apertis. de occultis vero in ſecreto
facturus cōfeſſionē. Ut aūt cōfeſſio ꝑfe
cta ſit tria debet habere. ſcʒ. Ut ſit volū
taria. nuda. et munda. Uoluntaria. i. ꝓ-
pria deliberatione et ꝓpoſito. Nuda: vt
nude peccatū ſuū ꝓut geſſit cōfiteatur.
Munda ne peccatū ſuū ꝑdicet ſicut ſo-
doma ⁊ gomorra. ſed pura et ſimplice in
tentione ſe accuſet et in nullo peccatum
ſuū defendat. In capitulo q̄ publice offē
dit manifeſte reuelet: et tāq̄ʒ aſſiſtēs iu-
dici in oībus ſe ibi habeat loquatur vel
reſpōdeat vel ꝓclamet. Clamor eius in-
terius et exterius oleo charitatis ſit pun-
ctus. Non ſit cupidus ⁊ ambitioſus. In
oībus fugiat ſingularitatis et āmiratio
nis notam. Nil loquatur vel dicat vnde
multū religioſus vel eruditus velit puta
ri. Ad interrogata paucis reſpōdeat ver
bis. Si de ſcriptura ſi de moribus aga
tur. aurē paret nō linguā. Cū loquit̄ nō
ſtudeat eloquentie: ſed ſermo eius ruſti-
canus ſit potius q̄ʒ vrbanus. In omni
bus agendis nō ſtudeat curialis videri.
Salua honeſtate fugiat oēs homīes in
poteſtate poſitos maxime ſeculares. Se
cretur cōīa nec preferat priuata cōmuni-
bus. Cōmunes labores lectiones ⁊ ob
ſeruantias diligenter et hūiliter obſeruet
et nō ſit ſicut vitula effraim docta dilige-
re trituram. id eſt ad hm̄ōi nō cōſuetudine
ſed deuotōe trahat. Orationes que im-
perantur primo loco diligenter exoluat.
nō ſibi blandiatur de priuatis orationi-
bus. que in ſecundo loco ei abunde ſint.
cum in preceptis orationibꝫ deſidioſus
fuerit et negligens. Si autē familiaritas
interdicitur. multomagis mulierū. Sit
facies cōmunis cū ceterꝭ intus vero diſ
ſimilis. hoc eſt nō nimia grauitate ꝯtra
cta: nec leuitate diſſoluta. ſed quadā me-
diocritate bona regatur. ſicut de ſancto
Martino legitur. Faciē eius nō fuſca-
uit meror nec lenigauit riſus. Erit pru-
dentis aīe theſaurū ſuū ſollicite conſer-
uantis more moiſi cornutā velare faciē ⁊
quodā riſu qui tn̄ modeſtus ſit interio-
rem gloriā et mentis grauitatē abſcon-
dere. Cōparanda eſt dies inſtans diei ꝑ-
terite: vt ex eorū collatione et cōparatiōe
ſuū deprehendere poſſit monachus pro-
fectū vel defectū. In omni actu et cogi-
tatu ſuo ſibi deum adeſſe memoretur. et
omne tempus in quo de deo nō cogitat
ſe cōputet perdidiſſe. Sit monachꝰ qua-
ſi melchiſedech ſine patre. ſine matre ſine
genealogia: nec patrē ſibi vocet ſuꝑ terrā
Immo vere ſic eſtimet: quaſi ipē ſolus ſit
et deus. Tedio vel languore affectus cō
ponat ſe meditando ſuper petrā de qua
lauantur mortui et cogitet apud ſe quo-
modo tractentur vſu ſepeliendi. nunc in
tergū. nunc in faciē verſantur. quō nu-
tet caput cadent brachia. rigeant crura:
quomodo cōſuantur includantur et iace
ant. quomodo deferantur humandi in ſe
pulcro. quomodo puluere cōtegantur et
ſempiterne traditioni tradātur. Et quia
certū eſt qđ morieris et neſcis quomodo
et quando. et quoniā vbiq̄ʒ te mors expe
ctat tu quoq̄ʒ ſi ſapiens fueris eam vbi
q̄ʒ expectabis.

Speculum beati Bernardi
abbatis Explicit.

Attende o religioſe

O Fuit quidam deuotus ſolitu-
dinis amator. Beatus mo-
nachus deſolatus cui mūdus
exiliū. celū patria cella paradiſus ē. Beatꝰ
religioſus deo deuotꝰ ſeculo ignotus cui
opidū carcer. clauſtrum refrigeriū: labor

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

requies ſolitudo luctus gaudiū ſilentiū
pacis hoſpitiū. Beatus cui ſacra lectio
cibus: orō potus: pſalmus iubil⁹. medi
tatio xp̄s: ſpeculatio deus. Beatus reli
gioſus q̇ oīa ſtudia et exercitia ſua ad vir
tutes et beneplacitū dei ordinat. et nihil
ſingularitatis et oſtentationis verbo vel
facto p̄tendit. cauens vbiq̄ ne deū vel
ꝓximū offendat. Beatus q̇ ꝓ bono acci-
pit qn̄ aliquis eū corripit et recte inſtru-
it. ne ī errore maneat et male ꝑeat. Bea-
tus qui os ſuū cuſtodit ne ocioſum aut
nociuū verbū ꝓferat: talis magnā pacē
habebit. bonam cōſcientiā et famā de-
uotioniſq̄ gratiam obtinebit ſpecialem.
Multa iurgia ceſſare facit qui patiens
eſt et tacet. ¶ Religioſus eſt qui habet
deuotionē in choro. patientiā in capitulo
diſciplinā in labore. meditatōꝫ in lectio-
ne. feruorē in orōe. caſtitatē in tentatōne.
tolerantiā in aduerſitate. hūilitatē in ꝓ-
ſperitate Religio paupertate fundiť. obe-
dientia erigiť. caſtitate dedicať: hūilitate
cuſtodiť. charitate ꝑficiť. Religioſus in
abſcondito manēs: quaſi lucerna in no-
cte ſecure ardens. Religioſus non refre-
nans linguā ſuā huius vana eſt religio:
℣. Ad q̇d veniſti frater rogo te medita
re frequēter: Obſequio xp̄i ſubiect⁹ viue
decenter. Eſto tardiloquus lege ſcribe di
ſce libenter.

¶ Incipit ſpeculū peccato ris agoniſantis.

Heu heu et pluſq̄ heu me mi
ſerū et infelicē peccatorē: q̇ in
tot anguſtijs et calamitatib⁹
corporis et ſpiritus me ſolū re
perio et oī hūano ſuffragio deſtitutū. nec
eſt vlla creatura ſub ſole a qua audiā vel
credā dolorū meoꝝ qualecūq̄ ſperare re
leuamen: attenta calamitate quā in p̄ſen
tiarū ꝑperior. Parētes ſiquidē et amici
mei carnales quib⁹ maxime confidebā.
ijdem ipi ꝑ quandā fictā et occultā tradi
tionis ſpecie in vanitatibus et ludis in-
eptis me deduxerūt: et induxerūt in lo-
cum horroris ⁊ laqueū mortis. que me
nūc obſidet ⁊ inuadit. ſed nec me preui-
dere docuerūt p̄ntes horrēdas miſerias
quibus heu nūc totus inuoluor tā cor-
pore q̄ aīa. Inſuꝑ et in predictū laqueū
mortis cū eiſdē cognatiſ dietim labebar
nec attendebā. Ve ve mihi miſero pec-
catori q̄ dū plena incolumitate fruebar
has terribiles anguſtias ⁊ intolerabiles
cruciatuſ nō p̄cogitaui: q̇ oī creature mor
tali p̄ſertim hoi peccatori ineuitabiliter
eueniūt. dū mors in foribus eſt aut ago
niſat veluti heu modo patēter experior.
vtiq̄ hec merito p̄cogitaſſe debuerā niſi
mundus et diabolus cordis oculū erro-
rum tenebris obfuſcaſſent immo verius
prorſus excecaſſent. Siquidē dum ad-
huc ſanus eſſem et in proſperis mundi
totus efflorerē. mortē ſꝑ metuebā et vix
abſq̄ horrore. mortꝭ mentionē audire p̄o
terā. ſed nec quēpiā morientē videre po-
terā: aut imaginare ſine dolore et mero-
re cordis. Sꝫ heu nūc q̄ſi ꝑditorie inua
dor ⁊ circūuallor a morte. nec vllū vſque
quaq̄ patet diffugiū quinimo tot miſe
rijs vndiq̄ circūuallatus ſum. q̄ preter
eas nil aliud cogitare poſſuꝫ aut alijs im
pendere. Nihilomin⁹ ſalubre nimis mi-
hi foret et oportunū ſaluti aīe mee vacare
quā timeo poſt breue tp̄is interuallū ad
infernalē deſcenſurā manſionē. cui⁹ hor-
rendā mēoriā ſaltē vni⁹ hore morula nū-
q̄ hucuſq̄ in mēte habui: putās me tē-
peſtiue ſatis id facturū dū mors adeſſet.
finēq̄ vite ꝓpinquare ꝑſpicerē. Sꝫ ecce
me grauiter erraſſe euidēter ꝑpendo. cer-
nens me dolorib⁹ pauore et angorib⁹ ita
circūſeptū. q̄ ad ſalutaria queq̄ intēde-
re mihi nō vacat aut delectat. q̇nimo luce
clarior experior q̄ȯ poſt ludū amiſſuꝫ; nil
reſtat q̄ vt ve detur. Heu me miſerū et
infelicē q̄ p̄cioſum tp̄s ob aīe ſalutē ꝓcu
randā mihi diuinitus collatū tā inepte
tā vane tā inutiliter expēdi. et ad vanita-
tes cūctaq̄ ſaluti mee nociua. eodē q̄ti-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN